

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

**Плани семінарських занять з курсу
«Етномовні процеси в Україні другої половини ХХ – на
початку ХХІ ст.»**

**для здобувачів освіти третього рівня
спеціальності 032 «Історія та археологія»**

**Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,**

**Харків
НТУ «ХПІ»
2024**

Плани семінарських занять з дисципліни «Етномовні процеси в Україні другої половини XX – на початку XXI ст.» / Уклад. Скляр В. М. , Маліков В. В. – Харків: НТУ «ХПІ», 2024. – 26 с.

Укладачі: В. М. Скляр, В. В. Маліков

Рецензент: проф. О. Є. Тверитникова

Кафедра українознавства, культурології та історії науки

ВСТУП

Предметом вивчення дисципліни «Етномовні процеси в Україні другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.» є сукупність основних тенденцій у динаміці етнічної та мовної структури населення України від часів Середньовіччя до початку ХХІ ст., особливостей його територіального розміщення, процесів мовної асиміляції та причин, що зумовили ці зміни.

Мета курсу полягає в розкритті сутності етномовних процесів в Україні в діяхронному вимірі та встановленні етномовної структури населення, з урахуванням її територіальних особливостей, опираючись на науковий доробок попередників та залучення широкого кола джерел, насамперед статистичні матеріали переписів населення.

Методологія. Курс розроблений в концептуальних межах українознавства і має полідисциплінарний характер, опираючись насамперед на методологію етнологічної науки, з урахуванням засадничих принципів суміжних з нею гуманітарних наук: етнічної історії, соціолінгвістики, етносоціології, етногеографії, етнодемографії та етнополітології. У дослідженні етномовних процесів в Україні важливе значення мають фундаментальні засади примордіалістської парадигми. У той же час для аналізу змін етнічної та мовної ідентифікації населення України під впливом політичних чинників (здобуття незалежності), цілком слушною є конструктивістська парадигма. Надзвичайно важливим є концепт американського науковця Р. Скемергона про домінантні групи (більшість чи меншість) для дослідження етномовних процесів в Україні як за часів бездержавності, так і за доби незалежності

Методи. Для дослідження етномовних процесів в Україні використані загальнонаукові методи: спостереження, порівняння, узагальнення, абстрагування, формалізації, аналізу, синтезу, аналогії та історико-етнологічні: історико-генетичний, історико-дифузійний, історико-типологічний, структурно-функціональний, класифікації, типологізації, а також кількісно-статистичний.

У методичних вказівках містяться 10 тем семінарських занять, до кожного з них подано список літератури, а також наведено загальний список наукової літератури до дисципліни.

СЕМІНАР 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНОМОВНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Історико-етнологічна наука, її мета та функції.

Етапи розвитку історико-етнологічних досліджень в Україні. Тематичне та інституційне наповнення сучасної української етнологічної науки.

Джерела для дослідження етнодемографічних процесів в Україні. Переписи населення.

Поняттєво-термінологічний апарат історико-етнологічних досліджень.

Етнологія. Етнодемографія. Соціолінгвістика.

Рекомендована література

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / Б. Андерсон. Вид. 2-ге, перероблене. Пер. з англ. В. Морозова. – Київ: Критика, 2001. – 271 с.
2. Арбеніна В. Л. Етносоціологія / В. Л. Арбеніна. – Вид. друге, доп. і перероб. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 316 с.
3. Гелнер Е. Нації та націоналізм; Націоналізм / Е. Гелнер / Пер. з англ. та передмова Г. Касьянова. – Київ: Таксон, 2003. – 300 с.
4. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України : проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів : Літопис, 2006. – 490 с.
5. Етносоціологія : терміни та поняття. / В. Б. Євтух, В. П. Трощинський, К. Ю. Галушко та ін. – Київ: Фенікс, 2003. – 280 с.
6. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму / Г. В. Касьянов. – Київ: Либідь, 1999. – 349 с.
7. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси (етнополітичний аналіз) / І. О. Кресіна. – Київ: Вища школа, 1998. – 389 с.
8. Нельга О. В. Теорія етносу / О. Нельга. – Київ: ТанDEM, 1997. – 368 с.
9. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт / Пер. з англ. П. Таращука. – Київ: Основи, 1994. – 222 с.
10. Степико М. Т. Буття етносу. Витоки, сучасність, перспективи / М. Т. Степико. – Київ: Товариство „Знання”, КОО, 1998. – 251 с.
11. Українська етнологія / В. Борисенко, М. Гримич, О. Гончаров та ін. / За ред. В. К. Борисенко. – Київ: Либідь, 2007. – 400 с.

СЕМІНАР 2. УКРАЇНОГЕНЕЗ (ЕТНОГЕНЕЗ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ)

1. Поняття етногенезу та його складові: антропогенез, культурогенез, глотогенез.
2. Форми етнічної взаємодії, асиміляційні процеси. Україногенез на тлі етногенезу інших європейських етносів.
3. Формування українського етносу (русів) в добу раннього Середньовіччя. Склавини та анти. Київська Русь. Зміни етноніму: Русь та Україна.

Рекомендована література

1. Балущок В. Г. Етногенез українців / В. Г. Балущок. – Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2004. – 231 с.
2. Балущок В. Г. Українська етнічна спільнота: етногенез, історія, етнонімія / В. Г. Балущок. – Біла Церква : О. В. Пшонківський, 2008. – 301 с.
3. Баран В. Д. Походження українського народу / В. Д. Баран, Я. В. Баран. – Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2002. – 406 с.
4. Гумилев Л. Н. Етногенез и біосфера Землі / Л. Н. Гумилев. – Москва : Айрис Пресс, 2001. – 557 с.
5. Етнічна та етнокультурна історія України / В. Д. Баран, Л. Л. Залізняк, В. М. Зубар, В. В. Німчук, В. В. Отрощенко, С. П. Сегеда; за ред. Г. А. Скрипник. – Київ: Наука, 2005. – Т. 1. – Кн. друга. – 512 с.
6. Залізняк Л. Л. Від склавинів до української нації / Л. Л. Залізняк. – 2-ге вид. – Київ: Укр. вид. спілка, 2004. – 256 с.
7. Павлюк С. П. Етногенеза українців : спроба теоретичної конструкції / С. П. Павлюк. – Львів : Ін-т народознавства НАН України, 2006. – 248 с.
8. Півторак Г. П. Українці : звідки ми і наша мова / Г. П. Півторак. – Київ: Наукова думка, 1991. – 200 с.
9. Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски» / Г. П. Півторак. – Київ: Вид. центр „Академія”, 2001. – 148 с.
10. Пономарьов А. П. Етнічність та етнічна історія України / А. П. Пономарьов. – Київ: Либідь, 1996. – 272 с.
11. Сегеда С. П. Антропологічний склад українського народу : етногенетичний аспект / С. П. Сегеда. – Київ: Вид-во ім. О. Теліги, 2001. — 254 с.
12. Українці : історико-етнографічна монографія : у 2 кн. / Л. Артюх, В. Балущок, В. Борисенко та ін. / А. Пономарьов (ред.) – Опішне : Українське народознавство, 1999. – Кн. 1. – 527 с.; Кн. 2. – 541 с.

СЕМІНАР 3. ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ У ХХ СТ.

1. Демографічні втрати України внаслідок Першої світової війни та поразки Української революції 1917–1921 рр.
2. Демографічні втрати України від Голодомору 1921–1923 рр.
3. Російський комуністичний та німецький нацистський тоталітарні режими: репресії за етнічними та соціальними ознаками: демографічні втрати України.

Рекомендована література

1. Демографічна криза в Україні: проблеми дослідження, витоки, складові, напрями протидії / За ред. В. С. Стешенко. – Київ: Ін-т економіки НАН України, 2001. – 560 с.
2. Демографічна криза в Україні : причини та наслідки : / Е. М. Лібанова, С. І. Пирожков, Н. С. Власенко та інші – Київ: Держкомстат України, 2003. – 230 с.
3. Заставний Ф. Д. Населення України / Ф. Д. Заставний. – Львів : Просвіта, 1993. – 224 с.
4. Зінич В. Т. Сучасні етнодемографічні процеси в Україні / В. Т. Зінич. – Київ: РВПС України НАН України, 2004. – 67 с.
5. Крисаченко В. С. Динаміка населення : популяційні, етнічні та глобальні виміри / В. С. Крисаченко. – Київ: НІСД, 2005. – 368 с.
6. Малиновська О. А. Україна, Європа, міграція : міграції населення України в умовах розширення ЄС / О. А. Малиновська. – Київ: Бланк-Прес, 2004. – 171 с.
7. Перший Всеукраїнський перепис населення : історичні, методологічні, соціальні, економічні, етнічні аспекти / Н. С. Власенко, Е. М. Лібанова, І. О. Курило, О. Г. Осауленко, О. Е. Остапчук, О. В. Позняк, В. Г. Саріогло, Л. М. Стельмах, В. С. Стешенко, М. Б. Тімоніна, Л. В. Чуйко / Наук. ред. І. Ф. Курас, С. І. Пирожков. – Київ: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 558 с.
9. Рогожин О. Г. Демографічні перспективи українського села : історичні передумови, регіональний аналіз і моделювання / О. Г. Рогожин. – Київ: Ін-т проблем національної безпеки, 2004. – 296 с.
10. Скляр В. Етномовні процеси в українському просторі : 1989–2001 рр. / В. Скляр. – Харків : Ексклюзив, 2009. – 544 с.

СЕМІНАР 4. ЕТНОМОВНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР. – ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

1. Природний приріст чисельності населення України другої половини 20-х рр. та втрати від насильницької колективізації та розкуркулення наприкінці 20-х – на початку 30-х рр. ХХ ст.
2. Зміни чисельності та етнічного складу населення України (у межах УСРР) за 1926–1937 рр.
3. «Репресований» перепис населення 1937 року та фальшований перепис 1939 року

Рекомендована література

1. Винниченко І. І. Україна 1920 – 1980-х : депортації, заслання, вислання / І. І. Винниченко. – Київ: Рада, 1994. – 126 с.
2. Етнонаціональні процеси в Україні : історія та сучасність / О. Б. Беренштейн, Н. А. Зіневич, В. Т. Зінич, Т. Р. Кияк, В. М. Кривцова, О. В. Мишанич, В. І. Наулко, В. А. Орлов, В. І. Сергійчук, А. А. Шевченко; За ред. В. І. Наулка. – Київ: Гол. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2001. – 423 с.
3. Єфіменко Г. Г. Національно-культурна політика ВКП(б) щодо Радянської України (1932 – 1938) / Г. Г. Єфіменко. – Київ: Ін-т історії України НАН України, 2001. – 303 с.
4. Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ століття / Б. Кравченко / Пер. з англ. – Київ: Основа, 1997. – 424 с.
5. Кульчицький С. В. Демографічні наслідки голодомору 1933 р. в Україні (документи і матеріали, перепис 1937 р.) / С. В. Кульчицький. – Київ: Ін-т історії України НАН України, 2003. – 191 с.
6. Олексіюк Т. Соборна Україна. Наукові розвідки і спомини / Т. Олексіюк / Упоряд. та вст. ст. В. Сергійчука. – Київ: Укр. вид. спілка, 2004. – 640 с.
7. Сергійчук В. І. Етнічні межі і державний кордон України / В. І. Сергійчук. – Київ: Укр. вид. спілка, 2000. – 431 с.
8. Сергійчук В. І. „Українізація Росії” : політичне ошуканство українців російською більшовицькою владою в 1923 – 1932 роках / В. І. Сергійчук. – Київ: Укр. вид. спілка, 2000. – 331 с.
9. Сергійчук В. І. Українська Соборність: відродження українства в 1917-1920 роках / В. І. Сергійчук. – Київ: Укр. вид. спілка, 1999. – 414 с.
10. Українська мова у ХХ сторіччі : історія лінгвоциту: документи і матеріали / За ред. Л. Т. Масенко. – Київ: Вид. Дім «КМА», 2005. – 399 с.
11. Чирко Б. В. Національні меншини в Україні (20–30 роки ХХ століття) / Б. В. Чирко. – Київ: Асоціація «Україно», 1995. – 215 с.
12. Чорний С. М. Українці в Євразії. Чисельність і розміщення за переписами 1897 – 1990 рр. / С. М. Чорний. – Київ: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2002. – 182 с.

13. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900 – 1941): Стан і статус / Ю. Шевельов // Вибрані праці. Мовознавство / Упоряд. Л. Т. Масенко. – Київ: Вид. дім «КМА», 2008. – С. 26–280.

СЕМІНАР 5. ЕТНОМОВНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ 1959-1989 РР.

1. Радянські переписи населення України 1959, 1970, 1979, 1989 рр.
2. Зміни загальної чисельності населення України, її міського та сільського населення за трьома міжпереписними періодами.
3. Українці та етнічні меншини.

Рекомендована література

1. Етнонаціональні процеси в Україні : історія та сучасність / О. Б. Беренштейн, Н. А. Зіневич, В. Т. Зінич, Т. Р. Кияк, В. М. Кривцова, О. В. Мишанич, В. І. Наулко, В. А. Орлов, В. І. Сергійчук, А. А. Шевченко; За ред. В. І. Наулка. – Київ: Гол. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2001. – 423 с.
2. Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ століття / Б. Кравченко / Пер. з англ. – Київ: Основа, 1997. – 424 с.
3. Масенко Л. Т. Мова і суспільство : постколоніальний вимір / Л. Т. Масенко. – Київ: Вид. дім «КМА», 2004. – 163 с.
4. Наулко В. І. Хто і відколи живе в Україні / В. І. Наулко. – Київ: Гол. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1998. – 80 с.
5. Рудницька Т. М. Етнічні спільноти України : тенденції соціальних змін / Т. М. Рудницька. – Київ: Ін-т соціології НАН України, 1998. – 170 с.
6. Скляр В. Етнічний склад населення України 1959 – 1989 рр. : етномовні наслідки російщення / В. Скляр. – Київ: Вид. центр «Просвіта», 2008. – 392 с.
7. Скляр В. Зміни чисельності та національного складу населення України (1959 – 2001 рр.) / В. Скляр // Україна і світ: етнічні, науково-інтелектуальні та освітні виміри: зб. наук. праць. – Київ: Укр. вид. спілка, 2004. – С. 163–181.
8. Українська мова у ХХ сторіччі : історія лінгвоциту: документи і матеріали / За ред. Л. Т. Масенко. – Київ: Вид. Дім «КМА», 2005. – 399 с.
9. Чорний С. М. Українці в Євразії. Чисельність і розміщення за переписами 1897 – 1990 рр. / С. М. Чорний. – Київ: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2002. – 182 с.

СЕМІНАР 6. ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА ЕТНІЧНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

1. Перший Всеукраїнський перепис населення 2001 року.
2. Розгортання депопуляції та посилення міграційних процесів наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Рекомендована література

1. Борисенко В. К. Міф про поліетнічність України / В. К. Борисенко // Пам'ять століть. – Київ: 2002. – № 2. – С. 3–7.
2. Етнонаціональні процеси в Україні : історія та сучасність / О. Б. Беренштейн, Н. А. Зіневич, В. Т. Зінич, Т. Р. Кияк, В. М. Кривцова, О. В. Мишанич, В. І. Наулко, В. А. Орлов, В. І. Сергійчук, А. А. Шевченко; За ред. В. І. Наулка. – Київ: К. : Гол. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2001. – 423 с.
3. Євтух В. Б. Етносуспільні процеси в Україні : можливості наукових інтерпретацій / В. Б. Євтух. – Київ: Стилос, 2004. – 243 с.
4. Євтух В. Б. Етнонаціональна структура українського суспільства : довідник / В. Б. Євтух, В. П. Трощинський, К. Ю. Галушко, К. О. Чернова. – Київ: Наукова думка, 2004. – 344 с.
5. Євтух В. Б. Проблеми етнонаціонального розвитку : український і світовий контексти / В. Б. Євтух. – Київ: Стилос, 2001. – 206 с.
6. Капелюшний В. П. Історичні та етнічні основи розвитку української нації у ХХ – на початку ХХІ ст. // Українська етнологія / За ред. В. К. Борисенко. – Київ: Либідь, 2007. – 27-43.
7. Наулко В. І. Хто і відколи живе в Україні / В. І. Наулко. – К. : Гол. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1998. – 80 с.
8. Огульчанський Ю. А. Етнічна структура українського суспільства : уявні та дійсні проблеми / Ю. А. Огульчанський. – Київ: Вид. дім «КМА», 2006. – 68 с.
9. Скляр В. Реалії етнічного складу населення України проти міфу «про 130 етносів» / В. Скляр // Зб. наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. – Київ: 2008 – Том ХІХ. – С. 489–505.
10. Скляр В. Етномовні процеси в українському просторі : 1989-2001 рр. / В. Скляр. – Харків : Ексклюзив, 2009. – 544 с.

СЕМІНАР 7. УКРАЇНЦІ: ЧИСЕЛЬНІСТЬ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНЕ РОЗМІЩЕННЯ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

1. Чисельність та територіальне розміщення українців наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.
2. Мовна структура українців у сучасній Україні як наслідок інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності.

3. Повернення кримських татар на історичну Батьківщині наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Анексія Криму Російською Федерацією 2014 року.

Рекомендована література

1. Борисенко В. К. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців / В. К. Борисенко. – Київ: Унісерв, 2000. – 191 с.
2. Вівчарик М. М. Українська нація : витоки становлення і сьогодення / М. М. Вівчарик, В. П. Капелюшний. – Київ: Олан, 2003. – 280 с.
3. Гримич М. В. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців (когнітивна антропологія) / М. В. Гримич. – Київ: АТ „Віпол”, 2001. – 381 с.
4. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України : проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів : Літопис, 2006. – 490 с.
5. Євтух В. Б. Проблеми етнонаціонального розвитку : український і світовий контексти / В. Б. Євтух. – Київ: Стилос, 2001. – 206 с.
6. Масенко Л. Т. Мова і суспільство : постколоніальний вимір / Л. Т. Масенко. – Київ: Вид. дім «КМА», 2004. – 163 с.
7. Наулко В. І. Хто і відколи живе в Україні / В. І. Наулко. – Київ: Гол. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1998. – 80 с.
8. Погрібний А. Г. Світовий мовний досвід та українські реалії / А. Г. Погрібний. – Київ: Медобори, 2003. – 72 с.
9. Радевич-Винницький Я. Україна : від мови до нації / Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич : Відродження, 1997. – 359 с.
10. Романцов В. О. Український етнос : на одвічних землях (XVIII – початок ХХІ століття) / В. О. Романцов. – Київ: Вид-во ім. О. Теліги, 2004. – 200 с.
11. Скляр В. Етномовні процеси в українському просторі : 1989–2001 рр. / В. Скляр. – Харків : Ексклюзив, 2009. – 544 с.
12. Скляр В. Вплив етнічних процесів радянської доби на етномовну самоідентифікацію українців у сучасній Україні / В. Скляр // Українознавчий альманах. – Київ, 2009. – Вип. 1. – С. 77–82.
13. Ткаченко О. Б. Українська мова і мовне життя світу / О. Б. Ткаченко. – Київ: Спалах, 2004. – 272 с.
14. Українці : історико-етнографічна монографія : у 2 кн. / Л. Артюх, В. Балушок, В. Борисенко та ін. / А. Пономарьов (ред.) – Опішне : Українське народознавство, 1999. – Кн. 1. – 527 с.; Кн. 2. – 541 с.

СЕМІНАР 8. НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: ЕТНОМОВНИЙ ВИМІР

1. Етнічні межі та історія формування державного кордону України
2. Адміністративно-територіальний устрій українського прикордоння.
3. Вплив міграційних та асиміляційних процесів на етномовну структуру населення міст та районів прикордонних областей.

Рекомендована література

1. Боєчко В. Кордони України : історична ретроспектива та сучасний стан / В. Боєчко, О. Ганжа, Б. Захарук. – Київ: Основи, 1994. – 168 с.
2. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України : проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів : Літопис, 2006. – 490 с.
3. Наулко В. І. Хто і відколи живе в Україні / В. І. Наулко. – Київ: Гол. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1998. – 80 с.
4. Сергійчук В. І. Етнічні межі і державний кордон України / В. І. Сергійчук. – Київ: Укр. вид. спілка, 2000. – 431 с.
5. Скляр В. Етномовні процеси в українському просторі : 1989-2001 рр. / В. Скляр. – Харків : Ексклюзив, 2009. – 544 с.
6. Скляр, В. М. Міграційні процеси в Харківській області в умовах російської агресії та їхній вплив на демографічну ситуацію / В. Скляр // Народна творчість та етнологія. – 2023. – № 2 (398). – С. 14–22. <https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2023/2/publications/14.pdf>
7. Скляр В. М. Зміни етномовного складу населення України (1959–1989 рр.) / В. М. Скляр // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. "Духовно-моральнісні основи та відповідальність особистості у долі людської цивілізації", 11 - 12 листопада 2021 р. / ред. О. Г. Романовський. – Харків : НТУ "ХП", 2020. – Вип. 52 (56). – С. 215-223. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/56064>
8. Скляр В. Народне вбрання Луганщини: етнічна традиція, ідентифікаційні коди // Українознавство. – 2024. – № 2 (91). – С. 66–79. <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/308781>
9. Соціокультурні трансформації сучасного урбаністичного простору: культурно-антропологічні студії / [голов. ред. Г. Скрипник] ; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2023. 394 с. <https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2023/urbanistyka.pdf>

СЕМІНАР 9. ХАРКІВ ТА ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ: ЕТНОМОВНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

1. Адміністративно-територіальний устрій Харківської області та особливості територіального розміщення населення на її теренах на початку ХХІ ст.
2. Чисельність та етномовний склад населення Харківської області, її міського та сільського населення.

3. Чисельність та етномовний склад міста Харкова, населення 6-ти міст обласного підпорядкування та 27-ми районів Харківської області.

Рекомендована література

2. Боєчко В. Кордони України : історична ретроспектива та сучасний стан / В. Боєчко, О. Ганжа, Б. Захарук. – Київ: Основи, 1994. – 168 с

3. Скляр В. Етнодемографічні процеси в Харківській області (1989 – 2001 рр.) / В. Скляр // Матеріали до української етнології. – 2004. – Вип. 4 (7). – С. 131–143.

4. Скляр В. Етномовні процеси в українському просторі : 1989-2001 рр. / В. Скляр. – Харків : Ексклюзив, 2009. – 544 с.

5. Скляр В. Етномовний склад населення Харківської області: за матеріалами Всеукраїнського перепису населення 2001 року: монографія. Харків: «Тим Пабліш Груп», 2019, 642с.

6. Скляр, В. М. Міграційні процеси в Харківській області в умовах російської агресії та їхній вплив на демографічну ситуацію / В. Скляр // Народна творчість та етнологія. – 2023. – № 2 (398). – С. 14–22. <https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2023/2/publications/14.pdf>

7. Скляр В. М. Зміни етномовного складу населення України (1959–1989 рр.) / В. М. Скляр // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. "Духовно-моральнісні основи та відповідальність особистості у долі людської цивілізації", 11 - 12 листопада 2021 р. / ред. О. Г. Романовський. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – Вип. 52 (56). – С. 215-223. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/56064>

8. Скляр В. Народне вбрання Луганщини: етнічна традиція, ідентифікаційні коди // Українознавство. – 2024. – № 2 (91). – С. 66–79. <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/308781>

9. Соціокультурні трансформації сучасного урбаністичного простору: культурно-антропологічні студії / [голов. ред. Г. Скрипник] ; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2023. 394 с. <https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2023/urbanistyka.pdf>

СЕМІНАР 10. СВІТОВЕ УКРАЇНСТВО (УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА)

1. Участь України в міграційних процесах в сучасному глобалізованому світі.
2. Сучасна трудова міграція українців: причини, масштаби, напрями та наслідки. Новітні мігранти на теренах України.

Рекомендована література

1. Ажнюк Б. М. Мовна єдність нації : діаспора й Україна / Б. М. Ажнюк. – Київ: Рідна мова, 1999. – 450 с.
2. Винниченко І. І. Українці в державах колишнього СРСР : історико-географічний нарис / І. І. Винниченко. – Житомир : Льонок, 1992. – 164 с.
3. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України : проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів : Літопис, 2006. – 490 с.
3. Заставний Ф. Д. Українські етнічні землі / Ф. Д. Заставний. – Львів : Світ, 1993. – 176 с.
4. Євтух В. Б. Закордонне українство / В. Євтух, В. Трощинський, А. Попок. – Київ: ВІК, 2005. – 308 с.
5. Попок А. А. Українські поселення на Далекому Сході : історико-соціологічний нарис / А. А. Попок. — Київ: Центр сучас. суспільствознавства, 2001. — 303 с.
6. Трощинський В. П. Українці в світі / В. Трощинський, А. Шевченко. – Київ: Вид. дім „Альтернативи”, 1999. – Т. 15. – 352 с.
7. Українська діаспора. Соціологічні та історичні студії / В. Євтух, В. Трощинський, А. Попок, О. Швачка. – Київ: Фенікс, 2003. – 228 с.
8. Чорний С. М. Українці в Євразії. Чисельність і розміщення за переписами 1897 – 1990 рр. / С. М. Чорний. – Київ: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2002. – 182 с.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ОСНОВНА

1. Антонюк О.В. Формування етнополітики Української держави : історичні та теорети-ко-методологічні засади / О.В. Антонюк. – Київ: Держ. акад. кер. кадрів ку-ри і мист., 1999. – 282 с.
2. Арбеніна В.Л. Етносоціологія / В.Л. Арбеніна. – Вид. друге, доп. і перероб. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2007. – 316 с.
3. Балущок В.Г. Українська етнічна спільнота: етногенез, історія, етнімія / В.Г. Балущок. – Біла Церква: О.В. Пшонківський, 2008. – 301 с.
4. Вівчарик М.М. Українська нація : витоки становлення і сьогодення / М.М. Вівчарик, П.П. Капелюшний. – Київ: Олан, 2003. – 280 с
5. Етнічна та етнокультурна історія України / В.Д. Баран, Л.Л. Залізняк, В.М. Зубар, В.В. Німчук, В.В. Отрощенко, С.П. Сегеда; за ред. Г.А. Крипник. – Київ: Наука, 2005. – Т. 1. – Кн. друга. – 512 с.
6. Етнонаціональні процеси в Україні: історія та сучасність / О. Б. Беренштейн, Н. А. Зіневич, В. Т. Зінич та ін.; За ред. В. І. Наулка. – Київ: Гол. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2001. – 423с.
7. Етносоціологія: терміни та поняття. / В.Б. Євтух, В.П. Трощинський, К.Ю. Галушко та ін. – Київ: Фенікс, 2003. – 280 с.
8. Євтух В.Б. Етнонаціональна структура українського суспільства: довідник / В.Б. Євтух, В.П. Трощинський, К.Ю. Галушко, К.О. Чернова. – Київ: Наук. думка, 2004. – 344 с.
9. Калакура Я.С. Українська історіографія: Курс лекцій / Я.С. Калакура. – Київ: Генеза, 2004. – 496 с. : іл.
10. Картунов О.В. Вступ до етнополітології / О.В. Картунов. – Київ: Крок, 1999. – 300 с.
11. Культура і побут населення України / В.І. Наулко, Л.Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Київ: Либідь, 1993. – 288 с.
12. Курас І.Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення / І.Ф. Курас. – Київ: Генеза, 2004. – 736 с.
13. Масенко Л.Т. Нариси з соціолінгвістики : [посібник] / Л. Масенко; Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія". – Київ: Києво-Могилян. акад., 2010. – 242 с.
14. Масенко Л.Т. Суржик: між мовою і язиком / Лариса Масенко. – Київ: Києво-Могилян. акад., 2011. – 135 с.
15. Масенко Л.Т. Мова і суспільство: постколоніальний вимір / Л. Масенко. – Київ: КМ Академія, 2004. – 164 с.
16. Наулко В.І. Хто і відколи живе в Україні / В.І. Наулко. – Київ: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1998. – 80 с.
17. Політична історія України. XX ст.: У 6 т. – Т. 6. Від тоталітаризму до демократії (1945–2002) / О.М. Майборода, Ю.І. Шаповал, О.В. Гарань та ін. – Київ: Генеза, 2003. – 696 с

18. Попович М.В. Нариси історії культури України / М.В. Попович. – Київ: Генеза, 2003. – 460 с.
19. Римаренко Ю.І. Етнодержавознавство. Теоретико-методологічні засади / Ю. Римаренко, Л. Шкляр, С. Римаренко. – Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 264 с.
20. Скемергон Р. Етнічність і меншини / Р. Скемергон // Націоналізм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – Київ: Смолоскип, 2000. – С. 456-457.
21. Скляр В.М. Радянська модель російського колоніалізму в Україні. *Українознавство*. КНУ ім. Т. Шевченка. Київ. 2017. Вип. 20. С. 23–27.
22. Скляр В.М. Демографічний потенціал та етномовний склад населення Донбасу (підпорядковані Україні та окуповані терени). Народна творчість та етнологія. Київ, 2017. № 4. С. 24-38.
23. Скляр В.М. Зміни чисельності населення Краснокутського району Харківської області за 1926–1937 рр.: демографічні втрати від голодомору 1932–1933 рр. *Українознавчий альманах*. Київ, 2019. Вип. 25. С. 95–100
24. Скляр В.М. Етномовна структура населення Харкова на початку ХХІ ст. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Історія України. Українознавство: історичні філософські науки». Харків, 2018. Вип. 26. С. 104–111.
25. Скляр В.М. Етномовний склад населення України: наслідки російщення. Народна творчість та етнологія. Київ. 2018. № 3. С. 31-41.
26. Скляр В. Етнічний склад населення України 1959–1989 рр.: етномовні наслідки російщення / В. Скляр. – Київ: Вид. центр «Просвіта», 2008. – 392 с.
27. Скляр В. Етномовні процеси в українському просторі: 1989–2001 рр. / В. Скляр – Харків: ЕКСЛЮЗИВ, 2009. – 545 с.
28. Скляр, В. М. Міграційні процеси в Харківській області в умовах російської агресії та їхній вплив на демографічну ситуацію / В. Скляр // Народна творчість та етнологія. – 2023. – № 2 (398). – С. 14–22. <https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2023/2/publications/14.pdf>
29. Скляр В. М. Зміни етномовного складу населення України (1959–1989 рр.) / В. М. Скляр // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. "Духовно-моральнісні основи та відповідальність особистості у долі людської цивілізації", 11 - 12 листопада 2021 р. / ред. О. Г. Романовський. – Харків : НТУ "ХП", 2020. – Вип. 52 (56). – С. 215-223. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/56064>
30. Скляр В. Народне вбрання Луганщини: етнічна традиція, ідентифікаційні коди // *Українознавство*. – 2024. – № 2 (91). – С. 66–79. <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/308781>
31. Соціокультурні трансформації сучасного урбаністичного простору: культурно-антропологічні студії / [голов. ред. Г. Скрипник] ; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН

<https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2023/urbanistyka.pdf>

32.Ткаченко О.Б. Українська мова і мовне життя світу / О. Б. Ткаченко; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. – Київ: Спалах, 2004. – 271, [1] с.

33.Ткаченко О.Б. Мова і мовознавство в духовному житті суспільства : монографія / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України; відп. ред. Т. В. Радзівська. – Київ: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2007. – 350, [1] с.

34.Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду : документи і матеріали / Всеукр. т-во "Просвіта" ім. Т. Шевченка; за ред. Л. Масенко; упоряд. Л. Масенко [та ін.] . – Київ: Києво-Могилянська академія, 2005. – 399 с.

ДОДАТКОВА

1. Ажнюк Б.М. Мовна єдність нації : діаспора й Україна / Б.М. Ажнюк. – Київ: Рідна мова, 1999. – 450 с.
2. Андерсен Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / Б. Андерсен. Вид. 2-ге, перероблене. Пер. з англ. В. Морозова. – Київ: Критика, 2001. – 271 с.
3. Балушок В.Г. Етногенез українців / В.Г. Балушок. – Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2004. – 231 с.
4. Балушок В.Г. Українська етнічна спільнота: етногенез, історія, етнічність / В.Г. Балушок. – Біла Церква: О.В. Пшонківський, 2008. – 301 с.
5. Баран В.Д. Походження українського народу / В.Д. Баран, Я.В. Баран. – Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2002. – 406 с.
6. Баран В.К. Україна: новітня історія (1945–1991 рр.) / В.К. Баран. – Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. – 667 с.
7. Борисенко В. К. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців / В. К. Борисенко. – Київ: Унісерв, 2000. – 191 с.
8. Борковський О. Вступ до націології / О. Борковський. – Київ: Генеза, 1998. – 144 с.
9. Верменич Я.В. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні / Я.В. Верменич. – Київ: Ін-т історії України НАН України, 2003. – 516 с.
10. Винниченко І.І. Українці в державах колишнього СРСР: історико-географічний нарис / І.І. Винниченко. – Житомир: Льонек, 1992. – 164 с.
11. Вівчарик М.М. Україна в етнонаціональному вимірі / М.М. Вівчарик, С.С. Падалка. – Київ: ІП і ЕНД, 1999. – 135 с.
12. Вілсон Е. Українці: несподівана нація / Е. Вілсон. – Київ: Вид-во „К.І.С.”, 2004. – 552 с.
13. Вовканич С. Духовно-інтелектуальний потенціал України та її національна ідея / С. Вовканич. – Львів: ЛБА, 2001. – 540 с.
14. Галушко К.Ю. Народи, етноси, нації / К.Ю. Галушко. – Київ: Темпора, 2007. – 69 с.
15. Гнатенко П.І. Український національний характер / П.І. Гнатенко. – Київ: ДОК-К, 1997. – 115 с.
16. Гримич М.В. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців (когнітивна антропологія) / М.В. Гримич. – Київ: АТ „Віпол”, 2001. – 381 с.
17. Гринів О.І. Збуджена Україна: самоствердження нації після контузії населення. Не-претензійні нотатки / О.І. Гринів. – Львів: Тріада Плюс, 2004. – 435 с.
18. Гринів О. І. Українська націологія від другої світової війни до відродження держави : історичні нариси / О. І. Гринів. – Львів : Світ, 2004. – 592 с.

19. Грицак Я. Нариси історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст. / Я. Грицак – 2-е вид. – Київ: Генеза, 2000. – 356 с.
20. Гуманітарна політика Української держави в новітній період / С.І. Здіорук, В.І. Нагорний, С.Л. Гнатюк та ін. / За ред. С. І. Здіорука. – Київ: НІСД, 2006. – 403 с.
21. Демографічна криза в Україні: проблеми дослідження, витоки, складові, напрями протидії / За ред. В. С. Стешенко. – Київ: Ін-т економіки НАН України, 2001. – 560 с.
22. Дзюба І.М. Між культурою і політикою / І.М. Дзюба. – Київ: Сфера, 1998. – 372 с.
23. Дністрянський М.С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М.С. Дністрянський. – Львів: Літопис, 2006. – 490 с.
24. Етнічні меншини Східної та Центральної Європи: Компаративний аналіз становища та перспективи розвитку / В. Євтух ред. – Київ: ІНТЕЛ, 1994. – 206 с.
25. Етносоціальні трансформації в Україні / За ред. Б.В. Попова. – Київ: Укр. Центр духов. культури, 2003. – 308 с.
26. Євтух В.Б. Етносуспільні процеси в Україні : можливості наукових інтерпретацій / В.Б. Євтух. – Київ: Стилос, 2004. – 243 с.
27. Забужко О. Мова і влада / О. Забужко // Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика 90-х. – Київ: Факт, 1999. – С. 99–131.
28. Залізняк Л.Л. Від склавинів до української нації / Л.Л. Залізняк. – Київ: Укр. вид. спілка, 2004. – 256 с.
29. Заставний Ф.Д. Географія України: у 2-х кн. / Ф.Д. Заставний – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
30. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до теорії мовного релятивізму) / Р. Кісь. – Львів: Літопис, 2002. – 304 с.
31. Когут З.Є. Коріння ідентичності: студії з ранньомодерної та модерної історії / З.Є. Когут. – Київ: Критика, 2004. – 351 с.
32. Кононенко П.П. Феномен української мови. Генеза, проблеми, перспективи. Історична місія / П.П. Кононенко, Т.П. Кононенко. – Київ: Наша наука і культура, 1999. – 168 с.
33. Крисаченко В.С. Динаміка населення: популяційні, етнічні та глобальні виміри / В.С. Крисаченко. – Київ: НІСД, 2005. – 368 с.
34. Кубайчук В. Хронологія мовних подій в Україні: зовнішня історія української мови / В. Кубайчук. – Київ: «К.І.С.», 2004. – 168 с.
35. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України / О.М. Куць. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2004. – 275 с.
36. Лизанчук В.В. Кайдани ще кують: факти, документи, коментарі про русифікацію в Україні / В.В. Лизанчук. – Львів, 2004. – 983 с.
37. Макарчук С.А. Український етнос: виникнення та історичний розвиток / С.А. Макарчук. – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1992. – 148 с.
38. Малиновська О.А. Біженці у світі та в Україні: моделі вирішення

проблеми / О.А. Малиновська. – Київ: Генеза, 2003. – 288 с.

39. Масенко Л.Т. Мова і суспільство: постколоніальний вимір / Л.Т. Масенко. – Київ: Вид. дім „КМА”, 2004. – 163 с.

40. Масненко В.В. Історична думка та націотворення в Україні (кінець XIX – перша третина XX ст.) / В.В. Масненко. – Київ.-Черкаси: Відлуння-Плюс, 2001. – 440 с

41. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри / За ред. Ю. Римаренка. – Київ: Довіра, 1998. – 912 с.

42. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: аналіз і рекомендації / Ю. Бестерс-Дільгер, Г. Залізняк, Л. Масенко та ін. / За ред. Ю. Бестерс-Дільгер. – Київ: Вид. дім «КМА», 2008. – 363 с.

43. Нагорна Л.П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики / Л.П. Нагорна. – Київ: Світогляд, 2005. – 316 с.

44. Національна інтеграція в полікультурному суспільстві: український досвід 1991–2000 рр. / Відп. ред. І.Ф. Курас, О.М. Майборода. – Київ: ІПіЕНД НАН України, 2002. – 374 с.

45. Національні меншини України в XX столітті: політико-правовий аспект. / І. Ф. Курас (голов. ред.), М. Панчук (кер. авт. кол.), В. Войналович, О. Галенко та ін. – Київ: ІПіЕНД, 2000. – 357 с.

46. Огієнко І. Наука про рідномовні обов’язки / І. Огієнко. – Львів: Бібліос, 2001. – 60 с.

47. Павлюк С.П. Етногенеза українців: спроба теоретичної конструкції / С.П. Павлюк. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2006. – 248 с.

48. Перший Всеукраїнський перепис населення : історичні, методологічні, соціальні, еко-номічні, етнічні аспекти / Н.С. Власенко, Е.М. Лібанова, І. О. Курило та ін., наук. ред. І.Ф. Курас, С.І. Пирожков. – Київ: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 558 с.

49. Півторак Г.П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи і правда про трьох братів слов’янських зі „спільної колиски” / Г.П. Півторак. – Київ: Вид. центр „Академія”, 2001. – 148 с. Радевич-Винницький Я. Глобалізація і мовно-інформаційний простір в Україні / Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич: Відродження, 2005. – 280 с.

50. Ребкало В.А. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні: досвід, проблеми, перспективи / В.А. Ребкало, М.І. Обушний, О.М. Майборода. – Київ: Вид-во УАДУ, 1996. – 116 с.

51. Рогожин О.Г. Демографічні перспективи українського села: історичні передумови, регіональний аналіз і моделювання / О.Г. Рогожин. – Київ: Ін-т проблем національної безпеки, 2004. – 296 с.

52. Рудницька Т.М. Етнічні спільноти України : тенденції соціальних змін / Т.М. Рудницька. – Київ: Ін-т соціології НАН України, 1998. – 170 с.

53. Рябчук М.Ю. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націотворення / М.Ю. Рябчук. – Київ: Критика, 2000. – 303 с.

54. Сергійчук В.І. Етнічні межі і державний кордон України / В.І.

Сергійчук. – Київ: Укр. вид. спілка, 2000. – 431 с.

55. Сергійчук В.І. Як нас мори́ли голодом / В.І. Сергійчук. – Вид. 2-е, доп. – Київ: Укр. вид. спілка, 2003. – 252 с.

56. Стешенко В. Демографічні перспективи України до 2026 р. / В. Стешенко, О. Рудни-цький, О. Хомра, А. Стефановський. – К.: Ін-т економіки НАН України, 1999. – 55 с.

57. Субтельний О. Україна: історія / О. Субтельний. – Київ: Либідь, 1991. – 509 с.

58. Тиводар М. Етнологія / М. Тиводар. – Львів: Світ, 2004. – 623 с.

59. Українська етнологія / В. Борисенко, М. Гримич, О. Гончаров та ін. / За ред. В.К. Борисенко. – Київ: Либідь, 2007. – 400 с.

60. Українське народознавство / За ред. С.П. Павлюка. – 3-тє вид., випр. – Київ: Знання, 2006. – 568 с.

61. Українсько-російська двомовність. Лінгвосоціокультурні аспекти : зб. наук. праць / За заг. ред. Л. Ставицької. – Київ: Пульсари, 2007. – 200 с.

62. Чорний С.М. Національний склад населення України в ХХ ст. Довідник / С.М. Чорний. – Київ: ДНВП «Картографія», 2001. – 88 с.

63. Шпорлюк Р. Імперія та нації : з історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білору-сі / Р. Шпорлюк/ Г. Касьянов (пер., передм., упоряд.) – Київ: Дух і Літера, 2000. – 354 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

<http://library.kpi.kharkov.ua> – Електронні ресурси Науково-технічної бібліотеки НТУ «ХПІ»
<http://korolenko.kharkov.com> – Електронні ресурси Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка
<http://www.nbuv.gov.ua> – Електронні ресурси Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського
<http://nlu.org.ua> – Електронні ресурси Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого
<http://history.org.ua/uk> – Електронні ресурси Інституту історії України НАН України
<http://esu.com.ua> – Енциклопедія сучасної України
<http://encyclopediaofukraine.com> Internet - Encyclopedia of Ukraine
<http://izbornyk.org.ua/encycl/eu.htm> - Енциклопедія українознавства
https://academic.oup.com/journals/pages/journals_a_to_z – Oxford Academic Journals
<https://library.harvard.edu/explore-collections> – Harvard Library
<https://www.cambridge.org/core> – Cambridge University Press
<https://www.europeana.eu/portal/ru> – Європейська цифрова бібліотека
<https://www.wdl.org/ru/> – Міжнародна цифрова бібліотека (за підтримки ЮНЕСКО та Бібліотеки Конгресу США)
<http://vak.org.ua> – Сайт ВАК України
<https://mon.gov.ua/ua> - Сайт Міністерства освіти і науки України
<https://rada.gov.ua> – Сайт Верховної Ради України
http://szlavintezet.elte.hu/russian/segedanyag/tanari_ma_anyagok/azimov_slover.pdf – Словник методичних термінів
<https://www.runivers.ru/upload/iblock/1b4/filosofsky%20slovar.pdf> – Філософський енциклопедичний словник

ЗМІСТ

1. Вступ 5

Семінар 1. Теоретико-методологічні засади дослідження 6
етномовних процесів в Україні

Семінар 2. Україногенез (Етногенез українського народу) 7

Семінар 3. Демографічні процеси в Україні у XX ст 8

Семінар 4. Етномовні процеси в Україні першої половини XX ст

Голодомор 1932-1933 рр. – геноцид українського народу 9

Семінар 5. Етномовні процеси в Україні 1959-1989 рр... 10

Семінар 6. Демографічні процеси та етнічний склад населення 11
сучасної України

Семінар 7. Українці: чисельність та територіальне розміщення в 11
Україні на початку XXI ст.

Семінар 8. Населення українського прикордоння на початку XXI ст.:
етномовний вимір 13

Семінар 9. Харків та Харківська область: етномовний склад
населення на початку XXI ст 13

Семінар 10. Світове українство (українська діаспора) 14

Список літератури 25

Інформаційні ресурси в інтернеті 31

Навчальне видання

**Плани семінарських занять з курсу
«Етномовні процеси в Україні другої
половини XX – на початку XXI ст.»
для здобувачів освіти третього рівня
спеціальності 032 «Історія та археологія»**

В авторській редакції

Відповідальний за випуск *Скляр В. М.*

Роботу до друку рекомендував *Кіпенський А. В.*

Комп'ютерна верстка *Маліков В. В.*

План 2024 р., поз. 109

Підп. до друку 2022 р. Формат 60х84 1/16. Папір офсет.

Riso-друк. Гарнитура Таймс. 1,2 ум. друк. арк.

Видавничий центр НТУ «ХП»

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5472 від 21.08.2017

61002, Харків, вул. Кирпичова, 2.